

UN BRONZ ROMAN DE LA TIBISCUM

În anul 1979, în grădina casei cu nr. 2 din Jupa (anticul *Tibiscum*, astăzi sat aparținând orașului Caransebeș, jud. Caraș-Severin), proprietatea lui Vasile Bereșnic, a fost descoperită întâmplător o splendidă statueta din bronz romană. Piesa, păstrînd patina antică, din păcate se conservă fragmentar, personajului reprezentat lipsindu-i picioarele (stîngul deasupra genunchiului, celălalt sub fesă) și antebrațul drept. Pe întreg corpul figurinei se observă lovituri, datorate plugului cu care ea a fost atinsă din greșeală în timpul lucrărilor agricole. Dimensiuni: înălțimea 7 cm, lățimea maximă 3,4 cm, înălțimea feței 1,3 cm.

Statueta înfățișează un efeb (fig. 1 a—1 d), nud, cu capul întors spre dreapta și fața ușor aplecată spre umărul respectiv. Figura imberbă, prelun-

Fig. 1 a — Statueta efebului de la *Tibiscum* (vedere frontală).

Fig. 1 b — Aceeași (vedere dorsală).

gă, de un realism impresionant, are particularități bine distincte. Fruntea înaltă, ochii mari marcați prin incizii circulare și irisul punctat (desigur, locul unor pietricele colorate sau emailuri, astăzi căzute), nasul drept, gura potrivită, bărbia și urechile mici, gâtul zvelt, sugerează perfecțiunea. Părul este scurt, buclat, fiind legat cu o *taenia* (panglica se remarcă mai bine în regiunea cefei, fig. 1 b și 1 c). Corpul bine proporționat, cu musculatura dezvoltată, dar nu excesivă, reliefată prin linii anatomice adânci (coloana vertebrală, triunghiul inghinal etc.) prezintă imaginea clasică a canonului elin. Areolele mamare perforate amintesc de împodobirea lor prin placare cu un alt material, acum dispărut (amănuntul este vizibil, în special, în fig. 1 a și 1 d). Deși, cum aminteam, picioarele personajului sînt rupte, resturile păstrate permit stabilirea centrului de greutate a trunchiului, plasat pe piciorul drept, celălalt fiind relaxat (fig. 1 b). Brațul stîng este îndoit, iar mîna adusă la spate, cu pumnul strîns (fig. 1 b). Pe același umăr efetul poartă o hlamidă făcută sul, veșmînt ce se înfășoară de încheietura mîinii stîngi. Orificiul larg ce se observă pe veșmînt în regiunea claviculei pare a indica locul unei fibule (fig. 1 a), distrusă, probabil, de unealta agricolă care a scos la iveală statueta din pămînt. Celălalt braț (fracturat de la cot) atîrnă puțin lateral pe lîngă corp.

Fig. 1 c — Aceeași (privire laterală stînga).

Fig. 1 d — Aceeași (privire laterală dreapta).

Măiestria artistică a acestei mici opere sculpturale ne pune, fără îndoială, în fața unui import de excepție, pe care îl încadrăm cronologic la mijlocul secolului al II-lea e.n., cunoscută epocă de prosperitate a Imperiului din timpul dinastiei antoniniene. La început am fost tentați să considerăm figurina un produs al veacului precedent, dar caracteristica punctării irisului nu apare încă în arta tridimensională a secolului I e.n., când este știut faptul că pupilele personajelor statuare sînt oarbe.

Deosebit de dificilă este însă identificarea personajului. Starea de conservare destul de precară a piesei, cu fracturarea unor părți din membre, care nu mai păstrează atributele, face imposibilă această determinare precisă. Personaje nude fără nume sînt des întîlnite în toreașica clasică greco-romană¹, dar indicii vagi, ca poziția corpului, coafura, și, în sfîrșit, hlamida de pe umărul efedului ar putea indica fie pe Apollo², fie, mai degrabă, pe Mercurius³ (nu este obligatoriu să aibă specificul *petasus* pe creștet⁴), dar în nici un caz figura unui atlet⁵. Oricum, poate nu atît această identificare de rutină este importantă, cît faptul că statueta semnalată, adevărată capodoperă a bronzurilor antice, a fost descoperită în anticul *Tibiscum*, deci pe teritoriul fostei provincii traiane, ea îmbogățind astfel repertoriul artistic al Daciei romane cu o piesă de o valoare deosebită.

CONSTANTIN POP — DOINA BENEĂ

UNE BRONZE ROMAIN DE TIBISCUM

(Résumé)

On décrit et on interprète une statuette de bronze romaine, découverte à Jupa (l'ancienne cité *Tibiscum*, fig. 1 a — 1 d), qui représente un éphèbe. L'identification du personnage est difficile à cause de l'état fragmentaire de la pièce (on ne se conserve pas aucun attribut), le personnage pouvant être Apollo ou Mercurius.

La figurine (un produit d'importation), datée au milieu de IIème siècle de n.e., a une remarquable valeur du point de vue artistique.

¹ S. Reinach, *RépStat*, II, 2, 1898, p. 590, nr. 10; III, 1904, p. 165, nr. 2 etc.

² S. Reinach, *RépStat*, II, 1, 1897, p. 87, nr. 5; III, 1904, p. 28, nr. 9 ș.a.

³ S. Reinach, *RépStat*, II, 1, 1897, p. 149, nr. 10, p. 151, nr. 1; III, 1904, p. 42, nr. 3; IV, 1910, p. 80, nr. 2 etc.

⁴ *Ibidem*.

⁵ În arta statuară antică atleții nu purtau veșminte, nici măcar o mantie strînsă pe umăr, ca în cazul statuetei de față.